Sygnatura akt XVIII C 480/23

WYROK
W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Poznań, dnia 19 grudnia 2024 r.

Sąd Okręgowy w Poznaniu XVIII Wydział Cywilny w następującym składzie:

Przewodniczący: Sędzia Anna Hyży-Sowińska

Protokolant: staż. Barbara Tulińska

po rozpoznaniu w dniu 19 grudnia 2024 r. w Poznaniu

sprawy z powództwa

przeciwko Raiffeisen Bank International AG (Spółce Akcyjnej) z siedzibą w Wiedniu Oddział w Polsce z siedzibą w Warszawie

o ustalenie i zapłatę

1. ustala nieistnienie pomiędzy stronami stosunku prawnego wynikającego z umowy o kredyt hipoteczny zawartej w dniu 21 sierpnia 2008 roku pomiędzy EFG Eurobank Ergasias S.A. Spółka Akcyjna Oddział w Polsce z siedzibą w Warszawie;
2. zasądza od pozwanego Raiffeisen Bank International AG (Spółki Akcyjnej) z siedzibą w Wiedniu Oddział w Polsce z siedzibą w Warszawie łącznie na rzecz powodów następujące kwoty:
   a) 187.650,80 (sto osiemdziesiąt siedem tysięcy sześćset pięćdziesiąt 80/100) PLN z ustawowymi odsetkami za opóźnienie od dnia 16 września 2023 roku do dnia zapłaty,
   b) 51.837,24 (pięćdziesiąt jeden tysięcy osiemset trzydzieści siedem 24/100) CHF z ustawowymi odsetkami za opóźnienie od dnia 16 września 2023 roku do dnia zapłaty,
3. zasądza od pozwanego Raiffeisen Bank International AG (Spółki Akcyjnej) z siedzibą w Wiedniu Oddział w Polsce z siedzibą w Warszawie łącznie na rzecz powodów kwotę 11.834 zł tytułem zwrotu kosztów procesu, z ustawowymi odsetkami za opóźnienie od dnia uprawomocnienia się niemniejszego postanowienia o kosztach procesu do dnia zapłaty.

Sędzia Anna Hyży-Sowińska

UZASADNIENIE

Pozwem z dnia 17 lutego 2022 r. (data pieczęci Tut. Sądu), powodowie działający przez profesjonalnego pełnomocnika w osobie radcy prawnego wnieśli o:

I. ustalenie przez Sąd nieistnienia między stronami stosunku prawnego wynikającego z Umowy o Kredyt Hipoteczny z dnia 21 sierpnia 2008 r. z powodu jej nieważności,

II. zasądzenie od pozwanego na rzecz powodów kwot:

1) 182.650,80 PLN z tytułu nienależnie uiszczonych rat odsetkowych oraz rat kapitałowo – odsetkowych,

2) 51.837,24 CHF z tytułu nienależnie uiszczonych rat odsetkowych oraz rat kapitałowo – odsetkowych,

3) 5.000,00 PLN z tytułu nienależnie uiszczonych opłat dodatkowych, w tym:

- 4.500,00 PLN z tytułu opłaty przygotowawczej,
- 500,00 PLN z tytułu opłat za kontrolę inwestycji.

Łącznie, powodowie domagali się kwoty 187.650,80 PLN oraz kwoty 51.837,24 CHF wraz z odsetkami ustawowymi za opóźnienie liczonymi od dnia następnego po dniu doręczenia pozwanemu odpisu pozwu do dnia zapłaty.

Powodowie sformułowali także roszczenie ewentualne na wypadek nieuwzględnienia przez Sąd roszczenia głównego.

Ponadto, powodowie wnieśli o zasądzenie na rzecz każdego z powodów zwrotu kosztów procesu, w tym kosztów zastępstwa procesowego według norm przypisanych oraz zwrotu opłaty skarbowej uiszczonej od złożonego pełnomocnictwa, wraz z odsetkami ustawowymi za opóźnienie liczonymi od dnia uprawomocnienia się orzeczenia, w którym je zasądzono do dnia zapłaty (k.1-50).

W odpowiedzi na pozew z 16 października 2023 r., pozwany reprezentowany przez profesjonalnego pełnomocnika w osobie radcy prawnego wniósł o oddalenie powództwa w całości oraz zasądzenie od powodów na rzecz pozwanego zwrotu kosztów procesu, w tym kosztów zastępstwa procesowego, według norm przepisanych z uwzględnieniem uiszczonych opłat skarbowych od złożonych dokumentów pełnomocnictw. W odpowiedzi na pozew przedstawiono także argumentację co do postawionego zarzutu przedawnienia.

W dalszym toku sprawy strony podtrzymały swoje dotychczasowe stanowiska rozwijając je o dalszą argumentację.

Sąd Okręgowy ustalił następujący stan faktyczny:

Pozwany Bank Millenium S.A. z siedzibą w Warszawie (zwany dalej również „Bankiem”) prowadzi działalność gospodarczą w zakresie czynności bankowych.

Fakty bezsporny, a nadto dowód: *informacja odpowiadająca odpisowi pełnemu z Krajowego Rejestru Przedsiębiorców dot. pozwanego (k.217-221).*

W dniu 15 lipca 2008 r. powodowie zwrócili się do poprzednika prawnego pozwanego banku o udzielenie kredytu hipotecznego w kwocie 504.500,00 zł. Jako waluta kredytu została wskazana kwota CHF. Powodowie domagali się udzielenie kredytu w 480 miesięcznych ratach.

W tym samym dniu powodowie złożyli oświadczenie, iż zostali poznani przez pracownika Banku z kwestią ryzyka kursowego w przypadku udzielenia kredytu indeksowanego do waluty obcej oraz, że: będąc w pełni świadomym ryzyka kursowego, rezygnują z możliwości zaciągnięcia kredytu w złotych i dokonują wyboru zaciągnięcia kredytu indeksowanego do waluty obcej; znane im są postanowienia Regulaminu kredytu hipotecznego udzielanego przez Polbank EFG w odniesieniu do kredytów indeksowanych do waluty obcej; zostali poinformowani, że aktualna wysokość kursów waluty obcej dostępna jest w placówkach Banków. Powodowie oświadczyli także, że są świadomi ponoszenia ryzyka kursowego związanego z wahaniem kursów waluty, do której indeksowany jest kredyt; ryzyko kursowe ma wpływ na wysokość zobowiązania względem Banku, wynikającego z Umowy o kredyt oraz na wysokość rat spłaty kredytu; kredyt zostanie wypłacony w złotych na zasadach opisanych w Regulaminie; saldo zadłużenia kredytu wyrażone jest w walucie obcej, raty kredytu wyrażone są w walucie obcej i podlegają spłacie w złotych na zasadach opisanych w Regulaminie.

W dniu 21 sierpnia 2008 r., powodowie zawarli z pozwanym umowę o kredyt hipoteczny na kwotę 500.000,00 zł (dalej jako „Umowa”). Określoną umową celem kredytu było nabycie lokalu mieszkalnego na rynku pierwotnym oraz refinansowanie wydatków na cele mieszkaniowe.

Aneksem nr 1 do umowy strony dokonały zmian w zakresie § 6 ust. 4 Umowy kredytu w ten sposób, że kredyt podlega spłacie w 480 ratach spłaty. Strony postanowiły, że od dnia 25 lutego 2015 r. do dnia 25 lipca 2015 r. obowiązuje okres obniżenia kwoty raty kredytu do 335,00 CHF.

Następnie Aneksem nr 2 do umowy strony wspólnie postanowiły, że spłata umowy kredytu będzie następowała w walucie CHF.

W związku z Umową, pozwany wypłacił na rzecz powodów kwotę 500.000,00 zł, zgodnie z ustalonym w umowie zapisem dotyczącym wypłacania kwoty kredytu w transzach.

Począwszy od daty zawarcia Umowy, powodowie dokonywali na rzecz pozwanego płatności tytułem wykonania zobowiązań wynikających z Umowy (spłata odsetek, kapitału oraz dokonywanie innych wymaganych opłat na rzecz pozwanego). Początkowo powodowie dokonywali na rzecz Pozwanego wszystkich płatności w złotych, zgodnie z przeliczeniami walutowymi dokonywanymi przez Pozwanego. Następnie, od lutego 2015 r. powodowie dokonywali spłaty kapitału kredytu i odsetek bezpośrednio w walucie CHF zgodnie z postanowieniem aneksu nr 2 z dnia 12 lutego 2015 r.

Zgodnie z §1 umowy Bank udziela kredytobiorcy, w oparciu o wniosek kredytowy, Kredyt na cele określone w umowie i jest udzielany na warunkach określonych niniejszą umową i „Regulaminem udzielania kredytów i pożyczek hipotecznych przez Euro Bank S.A." (Regulamin). W §1 ust. 2 określenia użyte w umowie mają znaczenie nadane w Regulaminie, stanowiącym integralną cześć umowy. Bank udzielił kredytobiorcom kredyt w wysokości 500.000,00 zł., płatny w 480 miesięcznych ratach. Walutą indeksacji był CHF (§ 2 ust. 1-3 Umowy). Celem finansowania kredytu był cel mieszkaniowy oraz refinansowanie nakładów poniesionych na cele mieszkaniowe (§ 2 ust. 2 Umowy). Celem kredytu było nabycie nieruchomości położonej w Tarnowie Podgórnym, dla którego Sąd Rejonowy w Poznaniu utworzy KW (§ 2 ust. 5 Umowy).

W § 5 Umowy zapisano na jakich zasadach zostanie udostępniony kredyt:
Kredyt zostanie udostępniony w transzach. Warunkiem wypłaty kredytu było spełnienie przez Kredytobiorcę warunków uruchomienia kredytu, w tym określonych decyzji kredytowej przekazanej Kredytobiorcy. Transze miały być wypłacane na podstawie złożonej w Banku pisemnej dyspozycji wypłaty środków. Kredyt był wypłacany na rachunek bankowy wskazany przez Kredytobiorcę w dyspozycji wypłaty środków z kredytu. W przypadku kredytu wypłacanego w transzach, termin wypłaty ostatniej transzy nie mógł przekroczyć 24 miesięcy od dnia zawarcia Umowy (§ 5 ust. 1-7 Umowy).

Zgodnie z § 3 ust. 1-3 Umowy kredyt oprocentowany był zmienną stopą procentową, który na dzień sporządzenia Umowy wynosił 3,99833% w stosunku rocznym, z zastrzeżeniem postanowień Regulaminu w zakresie ustalania wysokości oprocentowania. Zmienna stopa procentowa jako suma stopy referencyjnej LIBOR 3M (CHF) oraz stałej marży banku w wysokości 1,25 p.p. Oprocentowanie kredytu ulegało zmianie w zależności od zmiany stopy referencyjnej LIBOR 3M (CHF).

Kredytobiorcy mieli dokonywać spłaty rat kredytu, które obejmowały część kapitałową oraz odsetkową w terminach i wysokościach określonych w Umowie. Spłata kredytu następowała w miesięcznych równych ratach. Data płatności pierwszej raty kredytu uzależniona była od daty wypłaty kredytu lub pierwszej jego transzy. O wysokości i dacie płatności pierwszej raty kredytu bank miał poinformować kredytobiorców listownie w ciągu 14 dni od dnia uruchomienia kredytu. Raty kredytu oraz inne należności związane z kredytem miały być pobierane z rachunku bankowego wskazanego w treści pełnomocnictwa, stanowiącego załącznik do Umowy. Kredytobiorcy byli zobowiązani do utrzymywania wystarczających środków w tym rachunku, uwzględniając możliwe wahania kursowe w przypadku kredytów indeksowanych do waluty obcej (§ 6 Umowy). Kredyt był zabezpieczony wpisem hipoteki kaucyjnej do kwoty 1.000.000,00 zł ustanowionej na rzecz banku na nieruchomości położonej w Tarnowie Podgórnym, oraz cesją praw na rzecz banku z polisy ubezpieczeniowej ww. nieruchomości od ognia i innych zdarzeń losowych z (§ 7 ust. 1 i 2 Umowy).

Wszelkie zmiany Umowy wymagały formy pisemnej pod rygorem nieważności za wyjątkiem zmian w regulaminie kredytu, w taryfie opłat, zmian oprocentowania oraz w innych przypadkach przewidzianych w Umowie lub regulaminie. W zakresie nieuregulowanym Umową zastosowanie miały postanowienia regulaminu. Kredytobiorcy oświadczyli, że w dniu podpisania Umowy otrzymali regulamin i aktualną taryfę opłat i zapoznali się z nimi (§ 14 i § 15 Umowy). Umowa została podpisana 21 sierpnia 2008 r.

Kredytobiorcy dokonali również parafowania regulaminu kredytu hipotecznego, który stanowił załącznik do umowy kredytowej. Kredyt hipoteczny w pozwanym banku udzielany był co do zasady w złotych, a na wniosek kredytobiorcy bank udzielał kredytu indeksowanego do waluty obcej (§ 4 ust. 1 regulaminu). W przypadku kredytów indeksowanych do waluty obcej wypłata kredytu następowała w złotych według kursu nie niższego niż kurs kupna zgodnie z tabelą kursów obowiązującą w momencie wypłaty środków z kredytu. W przypadku wypłaty kredytu w transzach, zastosowanie miał kurs nie niższy niż kurs kupna zgodnie z tabelą obowiązującą w momencie wypłaty poszczególnych transz. Saldo zadłużenia z tytułu kredytu wyrażone miało być w walucie obcej i obliczane według kursu stosowanego przy uruchomieniu poszczególnych transz (§ 7 regulaminu). Raty spłaty kredytu miały być pobierane z rachunku bankowego kredytobiorcy prowadzonego w złotych i wskazanego w umowie. W przypadku kredytów indeksowanych do waluty obcej, raty kredytu polegające spłacie wyrazone sa w walucie obcej i w dniu wymagalności rat kredytu pobierane z rachunku bankowego według kursu sprzedaży zgodnie z obowiązująca tabela w banku na koniec dnia roboczego poprzedzającego dzień wymagalności raty spłat kredytu. Jeśli wymagalnośc raty kredytu przypadala na dzień wolny o d pracy, stsowany miał być kurs sprzedazy zgodnie z tabelą obowiązująca w banku na koniec dnia roboczego poprzedzającego dzień wymagalności raty spłaty kredytu. Kredytobiorca był zobowiązany do zapewnienia środków na w/w koncie na poczet spłaty kredytu najpóźniej w dniu roboczym poprzedzającym dzień wymagalności raty spłaty kredytu (§ 9 regulaminu). Bank na wniosek kredytobiorcy mógł wyrazić zgodę na zmianę waluty kredytu, która była realizowana na podstawie pisemnej dyspozycji kredytobiorcy złożonej w banku, najpóźniej na 15 dni przed datą wymagalności kolejnej raty. Zmiana waluty kredytu była realizowana w formie aneksu do Umowy i w przypadku zmiany waluty kredytu z waluty obcej na złotych obliczenie kapitału po zmianie waluty następowało według kursu sprzedaży waluty obcej do złotych, zgodnie z tabelą obowiązującą na 2 dni przed dniem realizacji zmiany waluty kredytu (§ 14 regulaminu).

Dowód: *Umowa o kredyt hipoteczny z dnia 21 sierpnia 2008 r. (k.57-62, 231-233), Regulamin kredytu hipotecznego udzielanego przez Polbank EFG (k.63-71, 234-238), aneks nr 2 z dnia 12 lutego 2015 r. (k.73-76, 244-245v), wniosek o kredyt hipoteczny (k.223-235), oświadczenie Wnioskodawcy związane z ubieganiem się o kredyt hipoteczny indeksowany do waluty obcej (k.227), decyzja kredytowa (k.220), oświadczenie kredytobiorcy w związku z zaciągnięciem kredytu zabezpieczonego hipoteką (k.240), aneks nr 1 z dnia 03 lutego 2015 r. (k.242-242v), zeznania powodów (k.300-301).*

Kredyt został wypłacony w czterech transzach:

- w dniu 25 sierpnia 2008 r. w kwocie 204.918,03 CHF, co po kursie 1,9520 stanowiło równowartość kwoty 400.000,00 zł,

- w dniu 06 października 2008 r. w kwocie 23.547,14 CHF, co po kursie 2,1234 stanowiło równowartość kwoty 50.000,00 zł,

- w dniu 23 października 2008 r. w kwocie 16.365,27 CHF, co po kursie 2,4442 stanowiło równowartość kwoty 40.000,00 zł,

- w dniu 18 grudnia 2008 r. w kwocie 4.017,52 CHF, co po kursie 2,4891 stanowiło równowartość 10.000,00 zł.

Dowód: *zaświadczenie z dnia 03 października 2022 r. (k.78-93).*

Powodowie w okresie od dnia udzielenia kredytu do dnia 27 września 2022 r. uiścili na rzecz pozwanego kwoty: 182.650,80 PLN tytułem rat kapitałowo – odsetkowych, 51.837,24 CHF tytułem rat kapitałowo – odsetkowych oraz kwotę 5.000,00 PLN tytułem opłat dodatkowych.

Dowód: *zaświadczenie z dnia 03 października 2022 r. (k.78-93), zestawienie powodów (k.95-101).*

Powód lat 45, ma wykształcenie wyższe, nie wykonywał nigdy pracy z udzieleniem kredytów. Powódka ma 43 lata z zawodu jest handlowcem i także nigdy nie zajmowała się udzieleniem kredytu ani tego typu działalnością, nie ma wykształcenia finansowego ani rachunkowego.

Powodowie mieli zdolność kredytową we frankach szwajcarskich, kredyt we frankach szwajcarskich został przedstawiony powodom jako atrakcyjny, przede wszystkim co do minimalnego wkładu własnego, bardzo długiego okresu kredytowania, wysokości raty. Wszystkie rozmowy w banku koncentrowały się na udzieleniu kredytu we franku szwajcarskim. Powodom nie tłumaczono szczególnie mechanizmu działania umowy, a konto założyli celem spłaty kredytu.

Powodowie spłacali kredyt w ten sposób, że wpłacali na konto złotówki, a Bank przewalutowywał kwotę na CHF.

Powodów nie poinformowano jak działa mechanizm indeksacji. Powodowie nie otrzymali umowy do przejrzenia w domu, dostali ją w oddziale banku, nie mieli możliwości ingerencji w postanowienia umowne. Powodowie musieli skorzystać z obowiązkowych ubezpieczeń oferowanych przez bank przy zawieraniu umowy kredytu hipotecznego, pracownik banku wypełniał wniosek kredytowy powodów. Powodowie nie byli informowani o skali ryzyka, a kredyt we franku szwajcarskim został im przedstawiony jako najlepsze rozwiązanie. Powodowie na początku spłacali kredyt hipoteczny w polskim złotym, a następnie kontynuowali spłatę w CHF. Powodowie mają świadomość konsekwencji związanych z uznaniem umowy za nieważną.

Dowód: *oświadczenia powodów (k.105-106), zeznania powodów (k.300-301).*

Powyższy stan faktyczny Sąd ustalił na podstawie zebranych w aktach sprawy dokumentów, zeznań powodów. Co do zasady zgromadzone dowody z dokumentów oraz osobowe (zeznania powodów) sąd ocenił jako wiarygodne i o pełnej mocy dowodowej, tworzą one zasadniczo spójny i jasny obraz rzeczywistości i korespondują ze sobą treściowo. Nadto, żadna ze stron nie kwestionowała wiarygodności przedstawionych dowodów. Pozostałe dokumenty znajdujące się w aktach sprawy takie jak m.in. przykładowe symulacje rat kredytu, zeznania świadków w innych toczących się postepowaniach, publikacje Związków Banków Polskich, zarządzeń wewnętrznych banku, pism UKNF, stanowisk NBP, historycznych kursów walut NBP czy uchwał zarządu NBP nie zostały wzięte pod uwagę przy ustalaniu stanu faktycznego z uwagi na ich nieistotność dla rozstrzygnięcia sprawy.

Sąd nadał przymiot wiarygodności zeznaniom powodów, albowiem były one spontaniczne, wewnętrznie spójne i logiczne. Zeznania te cechowała jednocześnie duża moc dowodowa, albowiem przedstawiane przez powodów relacje dotyczyły faktów bezpośrednio związanych z zawarciem i wykonywaniem umowy kredytu hipotecznego, której są stroną. Na podstawie zeznań powodów możliwym było w szczególności ustalenie, iż kredytobiorcy nie mieli żadnego wpływu na treść zawieranej z pozwanym umowy, w tym zwłaszcza na brzmienie klauzul wprowadzających mechanizm indeksacji kredytu do franka szwajcarskiego. Z relacji powodów wynikało bowiem, iż podpisali oni gotowy, przedłożony przez pracownika pozwanego banku, formularz umowy. Taki mechanizm zawierania umowy potwierdziły także zeznania świadków. Za element tego procesu zawierania umowy należy uznać także formułowanie wniosku kredytowego i jego załączników.

Na rozprawie w dniu 13 grudnia 2024 r. Sąd na podstawie art. 235^2 § 1 pkt 2i 5 k.p.c. pominął wniosek o przeprowadzenie dowodu z opinii biegłego sądowego, mając na względzie, iż dowód ten byłby nieprzydatny dla rozstrzygnięcia niniejszej sprawy, a jego przeprowadzenie spowodowałoby jedynie nieuzasadnioną zwłokę w jej rozpoznaniu. Sąd uwzględnił bowiem najdalej idący zarzut powodów odnośnie nieważności umowy (co zostanie szerzej omówione w dalszej części uzasadnienia). Z tego względu możliwe było rozstrzygnięcie sporu na podstawie przeprowadzonych dowodów z zeznań powoda, świadków oraz ze zgromadzonych w sprawie dokumentów.

Sąd Okręgowy zważył, co następuje:

Powództwo zasługiwało na uwzględnienie w całości.

Zgodnie z art. 189 k.p.c. powód może żądać ustalenia przez Sąd istnienia lub nieistnienia stosunku prawnego lub prawa, gdy ma w tym interes prawny. W literaturze wskazuje się, że interes prawny zachodzi, jeżeli sam skutek, jaki wywoła uprawomocnienie się wyroku ustalającego zapewni powodowi ochronę jego prawnie chronionych interesów, czyli definitywnie zakończy spór istniejący lub prewencyjnie zapobiegnie istnieniu takiego sporu w przyszłości (por. P. Telenga w A. Jakubecki (red.) Kodeks postępowania cywilnego. Komentarz aktualizowany, Tom I, Lex/el.2019, uwaga 2 do art. 189). Interes prawny musi istnieć obiektywnie, a ciężar jego wykazania spoczywa na powodzie (art. 6 k.c.).

Co do zasady powództwo o ustalenie jest niedopuszczalne, gdy istnieje możliwość wytoczenia powództwa o świadczenie (por. A. Zieliński, K. Flaga-Gieruszyńska (red.), Kodeks postępowania cywilnego. Komentarz, Warszawa 2019, komentarz do art. 189, uwaga 4, a także orzeczenie SN z dnia 19 października 1959 r., sygn. akt 4 CR 537/58, NP. 1960, nr 9, s. 1229; wyrok SN z dnia 20 października 1970 roku, sygn. akt II CR 190/70; wyrok SN z dnia 11 września 1953 r., sygn. akt I C 581/53, OSNCK 1954, Nr 3, poz. 65; wyrok SN z dnia 2 czerwca 2006r., sygn. akt I PK 250/05, orzeczenie SN z 09.08.1960r., I CR 642/59, OSNCK 1961, Nr 4, poz. 110). Jednocześnie jednak w literaturze wskazuje się, że powyższa reguła nie powinna być pojmowana rygorystycznie i należy kierować się względami celowości i ekonomii procesowej, zwłaszcza, gdy spór dotyczy samej zasady (por. P. Telenga, op. cit., uwaga 2 do art. 189). W najnowszym orzecznictwie akcentuje się, że zastosowanie art. 189 k.p.c. pomimo istnienia dalej idącego roszczenia jest możliwe, jeżeli wyrok wydany w sprawie o to dalej idące

roszczenie nie usunie niepewności w zakresie wszelkich skutków prawnych, jakie wynikają lub mogą wyniknąć w przyszłości ze stosunku prawnego, którego istnienie zostało zakwestionowane (por. postanowienie SN z 28.05.2020r., I CSK 491/19). W takim wypadku tylko powództwo o ustalenie stosunku prawnego może w sposób definitywny rozstrzygnąć niepewną sytuację prawną powoda i zapobiec na przyszłość możliwym sporom, a tym samym w sposób pełny zaspokoić jego interes prawny (por. wyrok SN z 2 lutego 2015r., V CSK 640/14).

Powodowie wykazali interes prawny w ustaleniu nieważności umowy kredytu. Powodowie wystąpili wprawdzie z dalej idącym żądaniem o zapłatę, ale dotyczy ono jedynie dotychczas uiszczonych na rzecz pozwanego (i jego poprzednika prawnego) świadczeń. Między stronami istnieje spór co do ważności umowy, która nakłada na powodów obowiązek świadczenia rat kredytowych. Ustalenie nieważności łączącej strony umowy zapobiegnie ewentualnym dalszym sporom na tym tle. Rozstrzygnięcie w przedmiocie ważności umowy kredytu będzie kluczowe dla ustalenia obowiązku świadczenia powodów w przyszłości. Ponadto za istnieniem interesu prawnego przemawia także kwestia hipoteki ustanowionej na nieruchomości powodów dla zabezpieczenia spłaty kredytu. Stwierdzenie nieważności umowy pozwoli na usunięcie zabezpieczenia kredytu i wykreślenie hipoteki.

Przechodząc do rozważań merytorycznych co do analizy i oceny samego charakteru zawartej między stronami w dniu 21 sierpnia 2008 r. umowy i jej zgodności z przepisami prawa powszechnie obowiązującego, należy odnieść się zwłaszcza do kwestii kwoty i wypłaty środków pieniężnych, które bank postawił do dyspozycji powodów.

Umowa kredytu, w której jedną ze stron jest bank, a więc – jak wskazuje się w przepisie art. 2 ustawy z 29 sierpnia 1997 roku – Prawo bankowe (Dz.U. 1997 nr 140 poz. 939 ze zm., zwanej dalej również „Prawem bankowym") – osoba prawna utworzona zgodnie z przepisami ustaw, działająca na podstawie zezwoleń uprawniających do wykonywania czynności bankowych obciążających ryzykiem środki powierzone pod jakimkolwiek tytułem zwrotnym, podlega szczególnemu reżimowi prawnemu. Zgodnie z art. 69 § 1 tejże ustawy, przez umowę kredytu bank zobowiązuje się oddać do dyspozycji kredytobiorcy na czas oznaczony w umowie kwotę środków pieniężnych z przeznaczeniem na ustalony cel, a kredytobiorca zobowiązuje się do korzystania z niej na warunkach określonych w umowie, zwrotu kwoty wykorzystanego kredytu wraz z odsetkami w oznaczonych terminach spłaty oraz zapłaty prowizji od udzielonego kredytu. Umowa kredytu powinna być zawarta na piśmie i określać w szczególności: 1) strony umowy, 2) kwotę i walutę kredytu, 3) cel, na który kredyt został udzielony, 4) zasady i termin spłaty kredytu, 5) wysokość oprocentowania kredytu i warunki jego zmiany, 6) sposób zabezpieczenia spłaty kredytu, 7) zakres uprawnień banku związanych z kontrolą wykorzystania i spłaty kredytu, 8) terminy i sposób postawienia do dyspozycji kredytobiorcy środków pieniężnych, 9) wysokość prowizji, jeżeli umowa ją przewiduje, 10) warunki dokonywania zmian i rozwiązania umowy (art. 69 ust. 2 prawa bankowego).

Umowa kredytu jest umową nazwaną, dwustronnie zobowiązującą, a jeżeli przewiduje obowiązek zapłacenia bankowi odsetek i prowizji –także odpłatną. Obowiązkiem banku jest oddanie do dyspozycji kredytobiorcy określonej kwoty kredytu. Kredytobiorcę obciąża obowiązek zwrotu kwoty kredytu oraz zapłacenia odsetek i prowizji o ile zostały przewidziane w umowie.

Powodowie zwrócili się do banku z wnioskiem o udzielenie kredytu w kwocie 504.500,00 zł. Z zeznań powodów wynika, że byli oni zainteresowani uzyskaniem kredytu w złotówkach, co definiowane było celem uzyskania środków – sfinansowaniem zakupu nieruchomości. We wniosku przygotowanym przez bank zaznaczono, że walutą kredytu jest CHF.

W chwili zawarcia przedmiotowej umowy kredytu Prawo bankowe nie przewidywało możliwości udzielenia kredytów denominowanych i indeksowanych. Na mocy ustawy o zmianie ustawy Prawo bankowe oraz niektórych innych ustaw z dnia 29 lipca 2011r. (Dz.U. Nr 165, poz. 984) z dniem 26 sierpnia 2011r. dodano do art. 69 ust. 2 pkt. 4a, zgodnie z którym w przypadku umowy o kredyt denominowany lub indeksowany do waluty innej niż waluta polska, szczegółowe zasady określania sposobów i terminów ustalania kursów wymiany walut, na podstawie którego w szczególności wyliczana jest kwota kredytu, jego transz i rat kapitałowo – odsetkowych oraz zasad przeliczania na walutę wypłaty albo spłaty kredytu oraz ust. 3, w świetle którego w przypadku umowy o kredyt denominowany lub indeksowany do waluty innej niż waluta polska, kredytobiorca może dokonywać spłaty pełnej kub częściowej kwoty kredytu bezpośrednio w tej walucie. W tym przypadku w umowie o kredyt określa się także zasady otwarcia i prowadzenia rachunku służącego do gromadzenia środków przeznaczonych na spłatę kredytu oraz zasady dokonywania spłaty za pośrednictwem tego rachunku.

Podpisując umowę kredytu w 2008 r. powodowie nie posiadali wiedzy co do kwot, jakie otrzymają w walucie polskiej w momencie uruchomienia kredytu. Pozostawali zatem faktycznie w niepewności co do faktycznej wysokości udzielonego im kredytu.

W § 9 ust. 2 "Regulaminu kredytu hipotecznego udzielanego przez Polbank EFG" przewidziano, iż raty kredytu podlegające spłacie wyrażone będą w walucie obcej (CHF) i w dniu wymagalności pobierane będą z rachunku bankowego kredytobiorcy, według kursu sprzedaży zgodnie z tabelą obowiązującą w Banku na koniec dnia roboczego poprzedzającego dzień wymagalności spłaty kredytu.

Należy przy tym zauważyć, iż zgodnie z definicją użytego w wyżej wymienionych regulacjach pojęcia „tabeli”, jaką stanowi § 2 pkt 12) "Regulaminu kredytu hipotecznego udzielanego przez Polbank EFG", tabelę tę należało utożsamiać z tabelą kursów walut obcych obowiązującą w banku. Regulamin nie stanowi natomiast, w jaki sposób bank miał ustalać kursy walut obcych, co w efekcie stanowi o dowolności pozwanego w tym zakresie, albowiem mógł on, przykładowo, przyjmować kursy wyższe bądź niższe od tych publikowanych przez Narodowy Bank Polski.

Zawarte w umowie postanowienia umowne dotyczące przeliczania kwoty udzielonego kredytu na walutę CHF stanowiły element klauzuli waloryzacyjnej w rozumieniu art. 358 (1) § 2 k.c., której celem było utrzymanie wartości świadczeń w czasie (por. wyrok SN z dnia 22.01.2016r., I CSK 1049/14).

Kredyt zaciągnięty przez powodów był kredytem w złotych polskich. W takiej walucie był wypłacony i spłacany, a począwszy od 2015 był spłacany w CHF. Kredyt był przeznaczony na nabycie nieruchomości w Polsce w złotych polskich i powodowie de facto byli zainteresowani uzyskaniem kredytu wyłącznie w złotych polskich. W związku z powyższym, brak było podstaw, by oceniać zaciągnięty przez powodów kredyt, jako walutowy.

Analiza postanowień umowy prowadzi do wniosku, że w chwili jej zawarcia nie doszło do precyzyjnego i jednoznacznego określenia kwoty kredytu. W myśl § 7 ust. 4 "Regulaminu kredytu hipotecznego udzielanego przez Polbank EFG" w zakresie, w jakim przewiduje przeliczanie wypłaconych w złotych środków do CHF według kursu nie niższego niż kurs kupna zgodnie z tabelą obowiązującą w momencie wypłaty środków z kredytu. § 9 ust. 2 "Regulaminu kredytu hipotecznego udzielanego przez Polbank EFG" w zakresie, w jakim przewiduje, że raty kredytu podlegające spłacie wyrażone były w walucie obcej (CHF) i w dniu wymagalności pobierane były z rachunku bankowego kredytobiorcy, według kursu sprzedaży zgodnie z tabelą obowiązującą w Banku na koniec dnia roboczego poprzedzającego dzień wymagalności spłaty kredytu.

Ostatecznie powodowie otrzymali kwotę kredytu w złotych polskich, przy czym o jej wysokości ostatecznie decydował bank. Z powyższego wynika, że w dniu zawarcia umowy kredytu ostateczna kwota udzielonego kredytu nie była znana ani powodom ani pozwanemu. Kwota środków postawionych przez Bank do dyspozycji powodów nie była tożsama z kwotą kredytu przez nich spłacanego. Sąd podziela stanowisko Sądu Apelacyjnego w Białymstoku wyrażone w wyroku z dnia 9 września 2019r. (sygn. Akt I Aca 448/19), który w kontekście art. 69 Prawa bankowego wskazał, że w ważnej umowie kredytu musi występować tożsamość pomiędzy kwotą i walutą kredytu, kwotą środków pieniężnych oddanych do dyspozycji kredytobiorcy oraz kwotą, jaką kredytobiorca zobowiązany jest zwrócić bankowi wraz z odsetkami. W konsekwencji należało stwierdzić, że umowa kredytu z dnia 11 lipca 2008r. jest nieważna stosownie do art. 58 § 1 k.c. w zw. z art. 69 Prawa bankowego ex tunc, z uwagi na brak precyzyjnego określenia kwoty udzielonego kredytu. Stanowiło to oczywiste naruszenie art. 69 Prawa bankowego.

O nieważności umowy przesądzał też brak precyzyjnego określenia wysokości świadczenia kredytobiorcy. Ustalanie przez bank w sposób dowolny kursów walut, w tym CHF i posługiwanie się tymi kursami do określenia wysokości raty spłacanej przez powodów wykraczało poza zasadę swobody umów określoną w art. 353 (1) k.c. Za sprzeczne z naturą stosunku zobowiązaniowego należy uznać przyznanie w umowie uprawnienia dla jednej ze stron do kształtowania według swojej woli zakresu obowiązków drugiej strony (por. Uchwała (7) SN z 22.05.1991r., III CZP 15/91). Jeżeli oznaczenie świadczenia zostało pozostawione jednej ze stron, powinno być oparte na obiektywnej podstawie, a nie zależne od swobodnego uznania strony. Zastosowany w umowie miernik waloryzacji powinien być określony w sposób obiektywny i precyzyjny. W realiach niniejszej sprawy, określenie świadczenia powodów–spłacanej raty kredytu w złotych polskich–zależało od dowolnego uznania banku, który stosował ustalone przez siebie kursy zakupu i sprzedaży CHF. Takie uregulowanie jest sprzeczne z naturą stosunku zobowiązaniowego i skutkuje nieważnością umowy (por. wyrok SA w Warszawie z 30.12.2019r., VI Aca 361/18; wyrok SA w Warszawie z 23.10.2019r., V Aca 567/19). W związku z powyższym brak precyzyjnego określenia wysokości kwoty kredytu, jak i świadczeń kredytobiorców skutkował nieważnością umowy ex tunc z uwagi na sprzeczność treści umowy z art. 353 (1) k.c. i art. 69 Prawa bankowego. W myśl art. 58 § k.c. czynność prawna sprzeczna z ustawą albo mająca na celu obejście ustawy jest nieważna, chyba, że właściwy przepis przewiduje inny skutek, w szczególności ten, że na miejsce nieważnych postanowień czynności prawnej wchodzą odpowiednie przepisy. W myśl art. 58 § 2 k.c. nieważna jest czynność prawna sprzeczna z zasadami współżycia społecznego. Zgodnie z art. 58 § 3 k.c., jeżeli nieważnością dotknięta jest tylko część czynności prawnej, czynność

pozostaje w mocy co do pozostałych części, chyba, że z okoliczności wynika, iż bez postanowień dotkniętych nieważnością, czynność nie zostałaby dokonana. W ocenie Sądu, bez postanowień dotyczących możliwości kształtowania przez bank własnego świadczenia, tj. kwoty kredytu oraz świadczenia kredytobiorców, bez klauzuli indeksacyjnej, której zakres nie został w żaden sposób ograniczony, przedmiotowa umowa nie zostałaby zawarta. To przesądza o nieważności całej kwestionowanej umowy.

Niezależnie od powyższego, Sąd dokonał również badania treści umowy pod kątem istnienia abuzywności jej postanowień**,** uznając iż również wystąpienie tych klauzul przesądza o nieważności umowy. Zdaniem Sądu występowanie w umowie tych klauzul i przesądzenie o braku możliwości, po ich wyłączeniu, pozostawienia umowy w mocy, powoduje, iż zawarta między stronami umowa jest bezskuteczna (nieważna).

Ochronie konsumenta służą w tym zakresie postanowienia art. 385^1 k.c., art. 385^2 k.c. oraz art. 385^3 k.c., dotyczące klauzul niedozwolonych w umowach zawieranych z udziałem konsumentów i sądowej kontroli takich umów. Wprowadzenie tych przepisów do polskiego systemu prawnego stanowiło implementację dyrektywy Rady 93/13/EWG z 5 kwietnia 1993 roku w sprawie nieuczciwych warunków w umowach konsumenckich i miało na celu wzmocnienie poziomu ochrony konsumenta jako zazwyczaj słabszej strony stosunku prawnego, którego drugą stroną jest przedsiębiorca.

Podstawę rozważań stanowi tu art. 385^1 § 1 k.c., stanowiący, iż postanowienia umowy zawieranej z konsumentem nie uzgodnione indywidualnie nie wiążą go, jeżeli kształtują jego prawa i obowiązki w sposób sprzeczny z dobrymi obyczajami, rażąco naruszając jego interesy (niedozwolone postanowienia umowne). Nie dotyczy to postanowień określających świadczenia główne stron, jeśli zostały sformułowane w sposób jednoznaczny. Jak słusznie wskazuje się w literaturze, ochrona konsumenta przed klauzulami abuzywnymi zawartymi w umowach i wzorcach umownych jest skuteczna z mocy samego prawa. Sąd, rozpoznając sprawę między konsumentem a przedsiębiorcą, może dokonywać ustaleń w tym przedmiocie także z urzędu (A. Kidyba (red.), *Kodeks cywilny. Komentarz. Tom III. Zobowiązania – część szczególna, wyd. II*, Warszawa 2014, komentarz do art. 385^1, uwaga 13). Brak związania konsumenta niedozwolonym postanowieniem oznacza, że nie wywołuje ono skutków od samego początku i ex lege, a sąd winien wziąć to pod uwagę z urzędu chyba że konsument następczo udzieli "świadomej, wyraźnej i wolnej zgody" na to postanowienie i w ten sposób jednostronnie przywróci mu skuteczność (por. wyroki Sądu Najwyższego z dnia 14 lipca 2017 r., IICSK 803/16 i z dnia 4 kwietnia 2019 r., III CSK 159/17, OSP 2019, z. 12, poz. 115, przywołane tam orzecznictwo Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej oraz wyrok tego Trybunału z dnia 3 października 2019 r. w sprawie C-260/18, Kamil Dziubak i Justyna Dziubak przeciwko Raiffeisen Bank International AG, pkt 54, 66-67; por. też uchwała Sądu Najwyższego z dnia 6 kwietnia 2018 r., IIICZP114/17, OSNC 2019, nr 3, poz. 26). Co do zasady zatem - w braku takiego działania sanującego - świadczenie spełnione na podstawie niedozwolonego postanowienia musi być postrzegane jako świadczenie nienależne w rozumieniu art. 410 § 2 k.c. (por. wyroki Sądu Najwyższego z dnia 4 kwietnia 2019 r., III CSK 159/17, OSP 2019, z. 12, poz. 115i z dnia 9 maja 2019 r., I CSK 242/18, nie publ.). Interpretacja ta jest w pełni zgodna z orzecznictwem Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej, z którego również wynika, że w świetle art. 6 ust.1 dyrektywy 13/93, warunek umowny, którego nieuczciwy charakter stwierdzono, należy co do zasady uznać za nigdy nieistniejący, wobec czego stwierdzenie nieuczciwego charakteru takiego warunku

powinno mieć co do zasady skutek w postaci przywrócenia sytuacji prawnej i faktycznej konsumenta, w jakiej znajdowałby się on w braku rzeczonego warunku, uzasadniając w szczególności prawo do zwrotu korzyści nienależnie nabytych przez przedsiębiorcę -ze szkodą dla konsumenta -w oparciu o ten warunek (por. wyroki z dnia 21 grudnia 2016 r. w połączonych sprawach C-154/15, C-307/15 i C-308/15, Francisco Gutiérrez Naranjo, Ana María Palacios Martínez, Banco Popular Espanol, SA v.Emilio Irles López,Teresa Torres Andreu,pkt 61-66, z dnia 31 maja 2018 r., w sprawie C-483/16, Zsolt Sziber przeciwko ERSTE Bank Hungary Zrt., pkt 34i 53, z dnia 14marca 2019 r., w sprawie C-118/17, Zsuzsanna Dunai przeciwko ERSTE Bank Hungary Zrt., pkt 41i 44). Oceny zaś czy postanowienie umowne jest niedozwolone, dokonywać należy według stanu z chwili zawarcia umowy (uchwała Składu Siedmiu Sędziów Sądu Najwyższego z dnia 20 czerwca 2018 roku, sygn. akt III CZP 29/17).

Poza sporem pozostaje, że powodowie, jako strona umowy kredytu z dnia 21 sierpnia 2008 r., mieli status konsumenta w rozumieniu art. 22^1 k.c., który stanowi, że za konsumenta uważa się osobę fizyczną dokonującą czynności prawnej niezwiązanej bezpośrednio z jej działalnością gospodarczą lub zawodową. Z kolei bank miał status przedsiębiorcy.

Odnosząc się do kwestii indywidualnego uzgodnienia z konsumentem treści określonych postanowień, należy wskazać, iż za nieuzgodnione indywidualnie ustawa uznaje te postanowienia, na których treść konsument nie miał rzeczywistego wpływu – w szczególności chodzi o postanowienia umowy przejęte z wzorca umowy zaproponowanego konsumentowi przez kontrahenta (art. 385^1 § 3 k.c.). Ciężar dowodu, że postanowienie zostało uzgodnione indywidualnie, spoczywa na tym, kto się na to powołuje (art. 385^1 § 4 k.c.). Wzorce umowne to klauzule opracowane przed zawarciem umowy i wprowadzane do stosunku prawnego przez jedną ze stron w ten sposób, że druga strona nie ma wpływu na ich treść (wyrok Sądu Apelacyjnego w Katowicach z dnia 29 listopada 2011 roku, sygn. akt V ACa 546/11). Jak wynika ze zgromadzonego w sprawie materiału dowodowego, powodowie przystąpili jedynie do umowy o zaproponowanej przez pozwany bank treści, nie mając wpływu na kształtowanie zawartości poszczególnych jej postanowień. W toku postępowania ustalono, iż powodowie jedynie podpisali umowę przygotowaną przez bank. Należy przy tym podkreślić, że nawet, jeżeli jako konsumenci znali i rozumieli treść danego postanowienia oraz zgodzili się na wprowadzenie go do umowy, można je uznać za nieuzgodnione indywidualnie, jeżeli treści tego postanowienia nie sformułowano w toku negocjacji (wyrok Sądu Apelacyjnego w Białymstoku z 30 sierpnia 2018 roku, sygn. akt I ACa 316/18).

Ponadto dla uznania klauzul za abuzywne, wymagane jest aby kształtowały prawa i obowiązki konsumenta w sposób sprzeczny z dobrymi obyczajami i rażąco naruszały jego interesy. Jak wskazał Sąd Apelacyjny w Warszawie w wyroku z 9 maja 2013 roku, wydanym w sprawie o sygn. akt VI ACa 1433/12: „istotą dobrych obyczajów jest szeroko rozumiany szacunek dla drugiego człowieka, który w stosunkach z konsumentami powinien wyrażać się rzetelnym informowaniem ich o uprawnieniach wynikających z umowy, a także nie wykorzystywaniem uprzywilejowanej pozycji profesjonalisty przy zawieraniu umowy i jej realizacji. Za sprzeczne z dobrymi obyczajami można więc uznać działania zmierzające do niedoinformowania, dezorientacji, bądź wywołania błędnego przekonania u konsumenta, przy wykorzystaniu jego niewiedzy lub naiwności.”.

Z kolei w wyroku z 13 lipca 2005 roku Sąd Najwyższy wskazał, że rażące naruszenie interesów konsumenta można rozumieć jako nieusprawiedliwioną dysproporcję praw i obowiązków na jego niekorzyść w określonym

stosunku obligacyjnym. Działanie wbrew dobrym obyczajom (w zakresie kształtowania treści stosunku obligacyjnego) oznacza zaś tworzenie przez partnera konsumenta takich klauzul umownych, które godzą w równowagę kontraktową stron takiego stosunku. Rażące naruszenie interesów konsumenta polega na nieusprawiedliwionej dysproporcji praw i obowiązków na jego niekorzyść. Obydwa te kryteria – sprzeczność z dobrymi obyczajami i rażące naruszenie interesów konsumenta - powinny być spełnione łącznie (por. wyrok Sądu Najwyższego z 8 czerwca 2004 roku, sygn. akt I CK 635/03 i wyrok Sądu Najwyższego z 13 lipca 2005 roku, sygn. akt I CK 832/04, niepubl.). Naruszenie interesów konsumenta, aby było rażące, musi być doniosłe. Ocena, czy dane postanowienie wzorca umowy, kształtując prawa i obowiązki konsumenta, „rażąco" narusza interesy konsumenta uzależniona jest od tego, czy wynikająca z tego postanowienia nierównowaga praw i obowiązków stron (nierównowaga kontraktowa) na niekorzyść konsumenta jest istotna, znacząca. Znacząca nierównowaga kontraktowa na niekorzyść konsumenta pozostaje sprzeczna z dobrymi obyczajami, gdy można rozsądnie założyć, że kontrahent konsumenta, traktujący go w sposób sprawiedliwy i słuszny i uwzględniający jego prawnie uzasadnione roszczenia, nie mógłby racjonalnie się spodziewać, że konsument zaakceptowałby w ramach negocjacji klauzulę będącą źródłem tej nierównowagi (por. wyrok Sądu Najwyższego z 15 stycznia 2016 roku, sygn. akt I CSK 125/15, jak i orzecznictwo TSUE w tym zakresie). Natomiast interesy konsumenta należy rozumieć szeroko i zaliczyć tu można m.in. dyskomfort konsumenta, spowodowany takimi okolicznościami jak strata czasu, naruszenie prywatności, niedogodności organizacyjne, wprowadzenie w błąd oraz inne uciążliwości, jakie mogłyby powstać na skutek wprowadzenia do zawartej umowy ocenianego postanowienia. Przy określaniu stopnia naruszenia interesów konsumenta należy stosować nie tylko kryteria obiektywne (np. wielkość poniesionych czy grożących strat), lecz również względy subiektywne związane bądź to z przedsiębiorcą (np. renomowana firma), bądź to z konsumentem (np. seniorzy, dzieci). Konieczne jest zbadanie, jaki jest zakres grożących potencjalnemu konsumentowi strat lub niedogodności (por. wyrok Sądu Apelacyjnego w Warszawie z 27 czerwca 2006 roku, sygn. akt VI ACa 1505/05).

Zakwestionowana przez powodów klauzule zawarte w § 7 ust. 4 oraz § 9 ust. 2 Regulaminu zdaniem Sądu kształtuje relację banku z konsumentem w sposób dalece nieprawidłowy, albowiem prowadzą do zaburzenia elementarnej równowagi pomiędzy stronami umowy kredytowej. Bezpośredni i kluczowy wpływ na kwotę wypłaconą powodom, a także na wysokość salda zadłużenia z tytułu kredytu, jak i także wysokość każdej z rat kapitałowo-odsetkowych ma bowiem sposób tworzenia tabel kursowych banku. W ocenie Sądu powodowie winni mieć jasność co do tego, do spełniania jakich świadczeń są zobowiązani. Powodowie winni móc w sposób bezproblemowy wyliczyć wysokość kolejnych rat kapitałowo-odsetkowych, a także mieć pełną świadomość co do salda zadłużenia. Za niedopuszczalne należy więc uznać stworzenie szczegółowych paragrafów we wzorcu umowy kredytu, objaśniających poszczególne aspekty jej funkcjonowania, w tym odnoszących się do mechanizmu indeksacji, przy jednoczesnym braku zwięzłego i zrozumiałego dla przeciętnego człowieka przedstawienia techniki indeksacji i zasad tworzenia tabel kursowych banku. W takiej sytuacji bezsprzecznie pozwany bank był wyłącznie władnym w zakresie ustalania wysokości kursów walut wskazanych w jego tabeli kursowej.

Jak wskazano już powyżej, żadne z wyżej wymienionych postanowień umowy kredytu z dnia 21 sierpnia 2008 r. nie precyzowało sposobu ustalania kursu wymiany walut w banku. Zawarta w umowie klauzula określała

wyłącznie sam mechanizm postępowania, przewidując, że wypłata kredytu w walucie obcej następuje przy zastosowaniu kursu zakupu walut w banku, z dnia wypłaty kredytu, a także, że raty spłat przeliczane będą na złote według ostatniej tabeli kursów ogłoszonej przez bank w dniu jej wymagalności, przy zastosowaniu kursu sprzedaży walut.

Niesprecyzowanie w umowie kredytu sposobu ustalania kursu franka szwajcarskiego przekłada się na dowolność banku w doborze kryteriów ustalania tego kursu. O faktycznym kształcie wewnętrznej tabeli banku, w której publikowano przedmiotowy kurs, decydował bowiem – w sposób arbitralny – wyłącznie pozwany. Powodowie jako konsumenci nie mieli ani wiedzy, ani możliwości wywarcia jakiegokolwiek wpływu na ustalenie kursu kupna i sprzedaży CHF, a sytuacja taka prowadziła do zaburzenia jakiejkolwiek równowagi stron umowy kredytu.

W świetle powyższych wywodów stwierdzić należy, że – włączone do umowy kredytu z dnia 21 sierpnia 2008 r. – postanowienie zawarte w § 7 ust. 4 oraz § 9 ust. 2 Regulaminu w zakresie, w jakim przewidują **mechanizm indeksacji** – kształtują obowiązki powodów w sposób sprzeczny z dobrymi obyczajami i rażąco naruszają ich interesy, będąc tym samym niedozwolonymi postanowieniami umownymi, bowiem określenie wysokości należności obciążającej konsumenta z odwołaniem do kursów ustalanych jednostronnie przez bank, bez wskazania obiektywnych kryteriów, jest nietransparentne, pozostawia pole do arbitralnego działania banku i w ten sposób obarcza kredytobiorcę nieprzewidywalnym ryzykiem oraz narusza równorzędność stron.

W dalszej kolejności należało rozważyć kwestię **możliwości kontynuowania** wykonywania umowy kredytu, w którym kwota kredytu jest indeksowana do waluty obcej, w sytuacji, gdy brak jest możliwości ustalenia po jakim kursie ów kredyt powinien zostać uruchomiony, a także po jakim kursie CHF raty kapitałowo-odsetkowe miałyby być rozliczane. Konsekwencją stwierdzenia, iż kwestionowane przez powodów klauzule mają charakter niedozwolonych postanowień umownych jest brak związania nimi powoda od chwili zawarcia umowy, a co za tym idzie konieczność pominięcia kursów walut określonych w tabeli kursowej ustalanej jednostronnie przez bank już z tym momentem. Przekłada się to na powstanie w umowie luki skutkującej niemożnością określenia wysokości zobowiązania powodów, tj. określenia wysokości kwoty zadłużenia w złotych polskich na datę zawarcia umowy. Idąc dalej, dochodzi do niemożności określenia wysokości poszczególnych rat kapitałowo-odsetkowych.

W tym miejscu rozważyć bowiem należy, czy pozbawiona mechanizmu indeksacji umowa może w dalszym ciągu wiązać strony w pozostałym zakresie. Sąd w tej kwestii w całości podziela rozważania Sądu Najwyższego zawarte w uzasadnieniu wyroku z dnia 11 grudnia 2019 roku (sygn. akt V CSK 382/18). W ocenie Sądu Najwyższego co do zasady, z orzecznictwa Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej wynika, że po wyeliminowaniu klauzul abuzywnych umowa powinna „w zasadzie nadal obowiązywać, bez jakiejkolwiek zmiany innej niż wynikająca z uchylenia nieuczciwych warunków, o ile takie dalsze obowiązywanie umowy jest prawnie możliwe zgodnie z zasadami prawa wewnętrznego". Sąd rozpoznający niniejszą sprawę zgadza się z oceną Sądu Najwyższego wyrażaną w uzasadnieniu wskazanego wyroku z dnia 11 grudnia 2019 roku (sygn. akt V CSK 382/18), że powyższe stanowisko co do możliwości utrzymania skuteczności umowy kredytu złotowego, indeksowanego do waluty obcej, mimo wyeliminowania klauzuli indeksacyjnej, budzi zastrzeżenia. Zastrzeżone

w umowie kredytu złotowego indeksowanego do waluty obcej klauzule kształtujące mechanizm indeksacji określają główne świadczenie kredytobiorcy (por. wyroki Sądu Najwyższego z dnia 4 kwietnia 2019 r., III CSK 159/17, OSP 2019, z. 12, poz. 115 i z dnia 9 maja 2019 r., I CSK 242/18, nie publ.). W ten sposób bowiem należy też ocenić postanowienie lub ich część stanowiące część mechanizmu indeksacyjnego, określające sposób oznaczenia kursu miarodajnego dla przeliczenia walutowego. W razie stwierdzenia abuzywności klauzuli ryzyka walutowego Trybunał Sprawiedliwości Unii Europejskiej uznaje obecnie, że **utrzymanie umowy „nie wydaje się możliwe z prawnego punktu widzenia**", co dotyczy także klauzul przeliczeniowych przewidujących spread walutowy (por. wyroki Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej z dnia 14 marca 2019 r., w sprawie C-118/17, Zsuzsanna Dunai przeciwko ERSTE Bank Hungary Zrt., pkt 52 i z dnia 5 czerwca 2019 r., w sprawie C-38/17, GT przeciwko HS, pkt 43). Zdaniem Trybunału, jest tak zwłaszcza wówczas, gdy unieważnienie tych klauzul doprowadziłoby nie tylko do zniesienia mechanizmu indeksacji oraz różnic kursów walutowych, ale również - pośrednio - do zaniknięcia ryzyka kursowego, które jest bezpośrednio związane z indeksacją przedmiotowego kredytu do waluty (por. wyrok z dnia 3 października 2019 r. w sprawie C-260/18, Kamil Dziubak i Justyna Dziubak przeciwko Raiffeisen Bank International AG,pkt 44). W konsekwencji w wyroku z dnia 3 października 2019 r. w sprawie C-260/18, Kamil Dziubak i Justyna Dziubak przeciwko Raiffeisen Bank International AG Trybunał Sprawiedliwości Unii Europejskiej orzekł, że art. 6 ust. 1 dyrektywy 93/13 nie stoi na przeszkodzie temu, aby sąd krajowy, po stwierdzeniu nieuczciwego charakteru niektórych warunków umowy kredytu indeksowanego do waluty obcej i oprocentowanego według stopy procentowej bezpośrednio powiązanej ze stopą międzybankową danej waluty, przyjął, zgodnie z prawem krajowym, że ta umowa nie może nadal obowiązywać bez takich warunków z tego powodu, iż ich usunięcie spowodowałoby zmianę charakteru głównego przedmiotu umowy (pkt 45). O zaniknięciu ryzyka kursowego można mówić w sytuacji, w której skutkiem eliminacji niedozwolonych klauzul kształtujących mechanizm indeksacji jest przekształcenie kredytu złotowego indeksowanego do waluty obcej w zwykły (tzn. nieindeksowany) kredyt złotowy, oprocentowany według stawki powiązanej ze stawką LIBOR. Zarazem należy uznać, że wyeliminowanie ryzyka kursowego, charakterystycznego dla umowy kredytu indeksowanego do waluty obcej i uzasadniającego powiązanie stawki oprocentowania ze stawką LIBOR, jest równoznaczne z tak daleko idącym przekształceniem umowy, iż należy ją uznać za umowę o odmiennej istocie i charakterze, choćby nadal chodziło tu tylko o inny podtyp czy wariant umowy kredytu (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 22 stycznia 2016 r., I CSK 1049/14, OSNC 2016, nr 11, poz. 134). Oznacza to z kolei, że po wyeliminowaniu tego rodzaju klauzul utrzymanie umowy o charakterze zamierzonym przez strony nie jest możliwe, co przemawia za jej całkowitą nieważnością.

Konsekwencją powyższego jest uznanie, że postanowienia abuzywne należy co do zasady uznać za nigdy nieistniejące, a skoro bez nich umowa nie może być utrzymana w mocy, to również umowę należy uznać za nigdy „nieistniejącą" tj. nieważną ex tunc. Oznacza to, że świadczenia spełnione na podstawie tej umowy podlegają zwrotowi stosownie do reżimu zwrotu nienależnego świadczenia.

Mając na względzie powyższe rozważania, Sąd uznał, że umowa o kredyt hipoteczny z dnia 21 sierpnia 2008 r., zawarta między powodami a pozwanym jest nieważna (i to z dwóch niezależnych przyczyn) **– o czym orzeczono w pkt 1. sentencji wyroku.**

W konsekwencji słusznym co do zasady staje się w ocenie Sądu dochodzone przez powodów roszczenie o zapłatę.

Świadczenie w wykonaniu nieważnej czynności prawnej jest określane jako *condictio sine causa*. Upoważnia zubożonego do żądania zwrotu wzbogacenia na podstawie art. 410 § 1 k.c. w zw. z art. 405 kc.

Zgodnie z art. 405 k.c., kto bez podstawy prawnej uzyskał korzyść majątkową kosztem innej osoby, obowiązany jest do wydania korzyści w naturze, a gdyby to nie było możliwe, do zwrotu jej wartości. Przepis art. 410 § 1 k.c. stanowi, że przepisy artykułów poprzedzających – w tym 405 k.c. - stosuje się w szczególności do świadczenia nienależnego. Świadczenie jest zaś nienależne, jeżeli ten, kto je spełnił, nie był w ogóle zobowiązany lub nie był zobowiązany względem osoby, której świadczył, albo jeżeli podstawa świadczenia odpadła lub zamierzony cel świadczenia nie został osiągnięty, albo jeżeli czynność prawna zobowiązująca do świadczenia była nieważna i nie stała się ważna po spełnieniu świadczenia (art. 410 § 2 k.c.).

W rozpoznawanej sprawie mamy do czynienia zatem z nienależnym świadczeniem powodów jako kredytobiorców na rzecz pozwanego banku, gdyż było to świadczenie w wykonaniu nieważnej umowy kredytu z dnia 21 sierpnia 2008 r.

Jak wynika z ustaleń Sądu, poczynionych – między innymi – w oparciu o przedłożone przez powodów, a nie kwestionowane przez stronę pozwaną, zaświadczenie z 10 lutego 2022 r. jak i zaświadczenia z dnia 03 października 2022 r. powodowie uiścili na rzecz pozwanego łączną kwotę 187.650,80 PLN oraz kwotę 51.837,24 CHF. W tym stanie rzeczy należało uznać, że żądanie kwoty, o którą domaga się strona powodowa jest słuszna i zasadna. Podkreślić należy, że pozwany w żaden sposób nie zakwestionował dochodzonego roszczenia przez powodów.

Roszczenie o zwrot nienależnego świadczenia ma charakter bezterminowy. Zgodnie z regulacją art. 455 k.c., jeśli termin spełnienia świadczenia nie jest oznaczony ani nie wynika z właściwości zobowiązania, świadczenie powinno być spełnione niezwłocznie po wezwaniu dłużnika do wykonania. W tym miejscu wskazać należy, iż powodowie wzywali pozwanego do zwrotu nienależnego świadczenia przed wytoczeniem powództwa, a co za tym idzie zakreślili mu terminu spełnienia świadczenia. Jak wskazuje się jednak w orzecznictwie, z chwilą wezwania zobowiązanie bezterminowe przekształca się z mocy ustawy w zobowiązanie terminowe, a na dłużniku spoczywa obowiązek niezwłocznego spełnienia świadczenia (por. wyrok Sądu Apelacyjnego w Katowicach z dnia 21 listopada 1995 roku, sygn. akt I ACr 592/95). Powyższe jest niezależne od tego, czy wierzyciel wskazał w wezwaniu jakikolwiek termin spełnienia świadczenia, gdyż wskazany skutek następuje z mocy samego prawa (K. Korzan, Glosa do uchwały Sądu Najwyższego z dnia 19 maja 1992 roku, sygn. akt III CZP 56/92, OSP 1994, nr 3, poz. 48, s. 136). W świetle art. 455 k.c., dłużnik po wezwaniu w razie wątpliwości powinien wykonać świadczenie w całości, chyba że co innego wynika z porozumienia stron lub okoliczności konkretnego wypadku. Nie jest możliwym wskazanie jednego terminu, który odpowiadałby pojęciu niezwłoczności, gdyż nie jest możliwe określenie go in abstracto w oderwaniu od okoliczności konkretnego wypadku, natomiast pojęcie niezwłoczności nie oznacza "natychmiastowej powinności świadczenia", lecz jedynie spełnienie go "bez nieuzasadnionej zwłoki", to znaczy w takim terminie, w jakim działający prawidłowo dłużnik mógłby je spełnić w normalnym toku prowadzenia swoich spraw (K. Osajda (red.), *Kodeks cywilny. Komentarz*, Warszawa 2020, komentarz do art. 455,

uwagi 53-54). W orzecznictwie wskazuje się więc, że jest to „termin obiektywnie realny" (wyrok Sądu Najwyższego z dnia 13 grudnia 2006 roku, sygn. akt II CSK 293/06). Należało zatem przyjąć, że roszczenie powodów stało się począwszy od dnia złożenia pozwu w niniejszej sprawie tj. od dnia 17 lutego 2023 r.

O odsetkach orzeczono na podstawie art. 481 § 1 k.c., zgodnie z którym, jeżeli dłużnik opóźnia się ze spełnieniem świadczenia pieniężnego, wierzyciel może żądać odsetek za czas opóźnienia, chociażby nie poniósł żadnej szkody i chociażby opóźnienie było następstwem okoliczności, za które dłużnik odpowiedzialności nie ponosi. Wskazać należy, że pierwszą czynnością podjętą przez powodów było złożenie niniejszego pozwu, które miało miejsce w dniu 17 lutego 2023 r. Powodowie złożonym pozwem domagali się zasądzenia odsetek od dnia następnego po dniu doręczenia pozwanemu odpisu pozwu. Odpis pozwu został doręczony stronie pozwanej w dniu 15 września 2023 r. (k.175), tym samym począwszy od dnia następnego po dniu doręczenia pozwany pozostawał w zwłoce.

Mając na uwadze powyższe, orzeczono, - **jak w pkt. 2 a)-b) sentencji wyroku.**

O kosztach procesu orzeczono w punkcie 3. sentencji wyroku, obciążając nimi pozwanego w całości – jako stronę przegrywającą proces na podstawie art. 98 § 1 , 1^1 i 3 k.p.c. W konsekwencji Sąd zasądził od pozwanego na rzecz powodów kwotę 11.834 zł, na którą złożyły się kwoty: 1.000,00 zł tytułem opłaty sądowej od pozwu, 10.800,00 zł tytułem wynagrodzenia pełnomocnika powodów (ustalonego na podstawie §2 pkt. 7 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 22 października 2015r. w sprawie opłat za czynności radców prawnych (Dz.U. 2015, poz. 1804 ze zm.) oraz 34,00 zł tytułem opłaty skarbowej od pełnomocnictwa. Koszty te podlegały zasądzeniu stosownie do treści art. 98 § 1^1 k.p.c. oraz wniosku pełnomocnika powodów z ustawowymi odsetkami za opóźnienie od dnia uprawomocnienia się wyroku do dnia zapłaty.

Sąd nie znalazł podstaw do rozliczenia kosztów zastępstwa procesowego osobno dla każdego z powodów. Wskazać należy, że powodowie domagali się wspólnie unieważnienia kredytu i zwrot nienależnie uiszczonych opłat. Sąd miał na uwadze, że powodowie wnioskowali o kredyt wspólnie, jako małżonkowie, celem zaspokojenia kosztów związanych z prowadzeniem wspólnego gospodarstwa domowego. Sąd w pełni podziela także stanowisko Sądu Najwyższego w uchwale z dnia 16 listopada 2023 r. III CZP 54/23, w której to uznano, iż w przypadku reprezentowania współuczestników przez jednego pełnomocnika w osobie radcy prawnego bądź adwokata ustala się wynagrodzenie niezależnie od liczby reprezentowanych uczestników.

Sędzia Anna Hyży - Sowińska

Zarządzenie:

1. **N/U: Termin do sporządzenia uzasadnienia przedłużony do dnia 07 kwietnia 2025 r.**
2. Notować uzasadnienie.
3. Odpis wyroku z uzasadnieniem doręczyć pełnomocnikowi pozwanego. W piśmie przewodnim do pełnomocnika pozwanego zawrzeć informację, że na podstawie art. 369 § 1^1 k.p.c. termin do wniesienia apelacji wynosi 3 tygodnie – wobec przedłużenia terminu do sporządzenia pisemnego uzasadnienia wyroku.
4. W razie wpływu apelacji, akta przedstawić Sądowi Apelacyjnemu w Poznaniu.

Poznań, dnia 07 kwietnia 2025 r.

Sędzia Anna Hyży - Sowińska